

Hoofdstuk

Leisure

10

2016

Midden-Brabant

Cijfers en trends in Vastgoed

10. Leisure

10.1 Landelijke leisuremarkt

Leisure staat in relatie met vastgoed. De vastgoedmarkt voor vrijetijdsbesteding wordt als leisuremarkt aangeduid. De vrijetijdsindustrie is het laatste decennium enorm gegroeid, van grote hotelketens tot voetbalstadions, van casino's en bioscopen tot fitnesscentra. Consolidatie en internationalisering zijn sleutelwoorden in de branche.

Er kunnen vier generaties Leisurevoorzieningen worden onderscheiden. Monofunctionele voorzieningen: stand-alone voorzieningen, bestaan nog maar groeien niet meer en zijn perifeer of in de binnenstad gelegen.

Denk hierbij aan de Efteling uit de 20e eeuw, musea, hotels, theaters en bungalowparken. De multifunctionele leisurevoorzieningen zijn op zoek naar planmatige synergie tussen meerdere leisurefuncties en zijn veelal ontwikkeld op perifere locaties. De derde generatie betreft geïntegreerde projecten met multifunctionele leisurevoorzieningen in combinatie met andere voorzieningen. Een mix van kantoren, woningen, retail, hotels en leisure aan de rand van de stad of in de binnenstad. De laatste generatie, integrale gebiedsontwikkeling met diversiteit van "personal services" voorzieningen, is een combinatie van de derde generatie met gezondheidszorg, welzijn- en onderwijsvoorzieningen. De laatste twee generaties zijn nog niet ver ontwikkeld op de Nederlandse markt.

Omdat de besteedbare vrije tijd schaarser wordt en de consument meer wil beleven in minder tijd, springen ondernemers in op het deze behoefte aan het combineren van functies op goed bereikbare locaties. Disneyficatie speelt hier een belangrijke rol en wordt een steeds invloedrijker begrip in de wereld. Disneys themaparken staan tegenwoordig model voor steden en commerciële projecten. Overal zijn restaurantketens, gigantische winkelcentra en gemoderniseerde stadscentra, met allemaal dezelfde patronen van consumptie, spektakel en permanente controle.

Alles ontworpen om de bezoeker het gevoel te geven even weg te zijn van het dagelijkse leven en aan te zetten tot consumptie.

Eigen werk. kunstenares M. Vinken

Top 20 meest bezochte attracties Nederland 2004

Positie	Attractie	Bezoekers
1.	De Efteling	3.253.000
2.	Rondvaarten Amsterdam	2.500.000
3.	Burger's Zoo	1.515.000
4.	Diergaarde Blijdorp	1.500.000
5.	Noorder Dierenpark Emmen	1.410.000
6.	Van Gogh Museum	1.338.000
7.	Attractiepark Slagharen	1.325.000
8.	Duinrell	1.310.000
9.	Natura Artis Magistra	1.082.000
10.	Anne Frank Huis	937.000
11.	De Zaanse Schans	880.000
12.	Ouwehands Dierenpark	825.000
13.	Rijksmuseum	810.000
14.	De Keukenhof	738.000
15.	Dolfinarium	720.000
16.	Dierenpark Amersfoort	685.000
17.	Madurodam	630.000
18.	Sexmuseum 'De Venustempel'	528.000
19.	Safaripark Beekse Bergen	525.000
20.	Koningin Juliana Toren	450.000

Bron: NBTC, augustus 2005

Dat doet iedereen: het ene been in Nederland, het andere in België

Wat is de Biesbosch toch mooi

De economische betekenis van de landelijke toerisme- en recreatiesector is ongekend groot; in 2005 was dit meer dan 40 miljard euro omzet. De sector biedt 450.000 personen een baan, in totaal goed voor ca. 280.000 arbeidsjaren. Nederlanders maken meer dan 1 miljard dagtochten, gemiddeld € 62 per persoon. Gecorrigeerd voor de bevolkingsgroei stijgt het aantal dagtochten met ongeveer 1% per jaar. Maart, april en september zijn de populairste maanden voor een dagtocht. Zaterdag is de favoriete dag. Sport en sportieve recreatie, zoals wandelen en fietsen, zijn de belangrijkste activiteiten. Uitgaan staat op de tweede plaats. In de afgelopen jaren zijn vooral de activiteiten; toeren, bezoek aan attractiepunten en uitgaan flink gegroeid. De grootste 10 attracties in Nederland trokken in 2004 in totaal meer dan 16 miljoen bezoekers.

De woonomgeving is sterk bepalend voor de gekozen activiteit. Recreanten die in de stad wonen, kiezen eerder voor cultuur, uitgaan en sportieve recreatie. De recreanten van het platteland geven de voorkeur aan fietsen, toeren, schaatsen en het bezoeken van sportwedstrijden.

Unieke diersoorten in de Beekse Bergen

10.2 Regionale leisuremarkt

Recreatie en ontspanning

De Efteling

Het 72 hectare grote attractiepark De Efteling in Kaatsheuvel is niet weg te denken uit de Nederlandse vrijetijdsgeschiedenis. Het is gelegen aan de autoweg N261, die loopt tussen Tilburg en Waalwijk. Het park, dat in 1952 begon met het Sprookjesbos, heeft zich ontwikkeld tot het grootste attractiepark van Nederland, met in 2004 ruim 3,2 miljoen bezoekers.

De Efteling heeft al lange tijd een zeer sterke marktpositie in West-Europa. De doelstelling van de Efteling is deze goede positie in West-Europa te versterken. De Efteling bestaat niet alleen uit het bekende attractiepark, maar heeft zijn faciliteiten uitgebreid (expansie). Er zijn nog vier andere organisatieonderdelen, namelijk Efteling Hotel, Efteling Golfpark, Efteling Theater en Efteling Evenementen.

Het sprookjesachtige Efteling Hotel beschikt over 120 ruime suites. Bezoekers kunnen kiezen uit een standaard suite, een bijzondere torensuite of een themasuite. De prijzen van de themasuites bedragen € 160 tot € 290 per nacht. De standaard suites zijn er vanaf € 90 per nacht. Het hotel biedt de mogelijkheid om het bezoek aan de Efteling over een paar dagen te verspreiden. Ook voor zakelijke evenementen biedt het hotel diverse mogelijkheden.

In 1994 is de Efteling begonnen met de aanleg van een golfpark. In 1995 zijn de 18-holes baan en het clubhuis in gebruik genomen. Daarnaast beschikt het park over het imposante Efteling Theater met 1.200 zitplaatsen, dat behoort tot de vijf grootste theatervoorzieningen van Nederland. Hier worden vele evenementen georganiseerd. Met deze synergie tussen de vele leisurevoorzieningen is de Efteling een duidelijk voorbeeld van een multifunctionele leisure voorziening.

Je droom wordt werkelijkheid in het Efteling hotel

*Het aantal golfbanen in Brabant neemt toe.
De Efteling golfbaan kent vele uitdagingen.*

Beekse Bergen (Hilvarenbeek)

Dit tussen de vennen van Hilvarenbeek gelegen 400 hectare grote evenementenpark, is één van de toeristische attractiepunten van de provincie. De Beekse Bergen bestaat uit een Safaripark, het Speelland en het Vakantiepark. In het Wildlifepark ga je op safari door Afrika. Dit kan wandelend, met de bus, boot of eigen auto. Het Speelland is een grote speeltuin met diverse attracties, speeltoestellen, waterattracties en een strandbad.

Het vakantiepark grenst direct aan het Safaripark en het Speelland. Naast talrijke bungalows beschikt het vakantiepark ook over andere verhuuraccommodaties en een omvangrijke camping. De ligging aan het grote meer biedt Vakantiepark Beekse Bergen vele watersportmogelijkheden, onder andere zwemmen, vissen, waterfietsen en kanoën.

Natuur

Loonse en Drunense Duinen

Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen is ruim 3.500 hectare groot en ligt tussen Tilburg, Waalwijk en 's-Hertogenbosch. Het is een natuurreservaat met vele verschillende landschappen en met in het centrum het grootste Zandverstuivinggebied van Nederland. Ook op ecologisch gebied zijn er interessante soorten.

Landgoed de Utrecht

Tussen Esbeek en Lage Mierde ligt het Landgoed De Utrecht. Dit 2.700 hectare grote landgoed is ideaal voor fietsers en wandelaars.

Dit is een afwisselend natuurgebied met bossen, bouwland, een ongerept woest gedeelte, een golfterrein en een verscholen klein cafeetje genaamd De Bockenreyder.

De Biesbosch

Het Nationaal Park de Biesbosch is opgericht in 1994 en is gelegen tussen Dordrecht, Sliedrecht, Drimmelen en Werkendam. Met een oppervlakte van ca. 9000 ha is het een van de grotere nationale parken in Nederland. De Biesbosch is een nat gebied met honderden kreken, eilandjes, wilgenbossen en bijzondere planten en dieren. Wandelen over ruige paden, kamperen op een eiland, per kano naar een wereld van doorgeschoten grienden, een actief outdoor-programma, een rondvaarttocht, een weekend-arrangement, op stap met een gids en gebruik maken van de verschillende horecagelegenheden.

Oisterwijkse Vennen en de Kampina

De vereniging voor natuurmonumenten beheert sinds 1913 de bossen en vennen rondom Oisterwijk. De Oisterwijkse Bossen en Vennen zijn 410 hectare groot en vormen een waardevol natuurgebied, waar in de winters veel eenden zoals de tafeleend, de kuifeend en de wintertaling verblijven. De heidevelden van de Kampina, 1.474 hectare groot, zijn de laatste grote natte heidevelden, die worden behouden door middel van begrazing door runderen en IJslandse paarden. Oisterwijk staat bekend om zijn tientallen door de wind gevormde zandduinen en vennen uit de ijstijd. De bossen en vennen herbergen een rijke schakering aan micro-organismen en beschermde diersoorten.

Landbouwgrond wordt weer natuur

Bezoekersaantallen Brabantse attracties

Nr.	Attractie	2004
1.	De Efteling	3.253.000
2.	Recreatiepark Hemelrijk	305.000
3.	Het Land van Ooit	280.000
4.	Zoo Parc Overloon	190.000
5.	Rondvaarten Binnendieze	146.222
6.	Avonturenland Den Bosch	117.000
7.	Recreatiepark De Bergen	80.000
8.	De Ontdekhoeck Den Bosch	18.800

Nr.	Attractie	2004
1.	Noord-Brabants Museum	98.000
2.	Nat. Oorlogs- en Verzetsmuseum	83.500
3.	Bezoekerscentrum Slabroek	60.000
4.	Museum Jan Cunen	48.000
5.	Nat. Monument Kamp Vught	43.000
6.	Oertijdmuseum De Groene Poort	25.000
7.	Kasteel Heeswijk	20.800
8.	Museum voor religieuze kunst	18.700
9.	Bezoekerscentrum De kleine aarde	12.600

Nr.	Attractie	2004
1.	Jazz in Duketown	250.000
2.	Indoor Brabant	85.000
3.	Boulevard Den Bosch	75.000
4.	Pleinfestival Kaatsheuvel	30.000
5.	Ravenstein bij kaarslicht	30.000
6.	Effe naar Geffe	28.000

Bron: BBT en regio VVV's, 2005

Kunst op Stadhuisplein in Kaatsheuvel

Sport

Midden-Brabant beschikt over twee eredivisie voetbalverenigingen, RKC Waalwijk en Willem II.

Naast voetbalvereniging Willem II kent Tilburg ook de ijshockeyclub Tilburg Trappers. En worden veel sportevenementen georganiseerd, zoals de Ten Miles en de Warandeloop, de bekendste atletiekwedstrijd in het cross-seizoen. Daarnaast is Tilburg vaak etappeplaats voor wielervedstrijden zoals de Ronde van Nederland.

IJssportcentrum (Tilburg)

Het IJssportcentrum, tevens thuishaven van de ijshockeyclub Tilburg Trappers, is een moderne accommodatie, met onder andere een ijsvloer van 30 x 60 meter, tribunes met 2.500 zitplaatsen, een kleinschalige horecagelegenheid en schaatsverhuur.

Cultuur

Cultuurprofiel Tilburg

Het imago van Tilburg als moderne industriestad lijkt te verschuiven naar dat van 'creatieve stad'. De laatste jaren is duidelijk te zien dat het 'Culturele' gezicht van Tilburg steeds meer bijdraagt aan het karakter van 'moderne industriestad'.

Naast identiteit is cultuur een interessant product geworden als drijvende kracht voor de stedelijke economie. Het veelzijdige aanbod aan culturele voorzieningen vormt een vestigingsfactor voor bedrijven, instellingen en bewoners en trekt toeristen en andere bezoekers naar de stad. In Tilburg komen voor cultuur steeds meer mogelijkheden om verbindingen te leggen met twee andere sterke punten van de stad: kennis en ondernemen. In het gebied dat wordt herontwikkeld rondom het station, krijgt culturele bedrijvigheid een prominente plaats.

Kunst(vak)onderwijs

Tilburg is een studentenstad. Ruim dertigduizend jongeren volgen hier een opleiding. Samen met de aanwezigheid van zes kunstvakopleidingen vormt dit een belangrijke factor voor het culturele leven in Tilburg. Met deze concentratie aan kunstvakonderwijs bekleedt Tilburg een unieke positie in Brabant. In het algemeen is door de concentratie aan onderwijsinstellingen in Tilburg veel jong en potentieel hoog opgeleid publiek aanwezig. Jaarlijks stroomt jong talent uit bij de kunstvakopleidingen van Fontys Hogeschool voor de Kunsten, waarvan het Brabantse Conservatorium, de Dansacademie, de Academie van Bouwkunst, de Academie voor Beeldende vorming en sinds kort de dramaopleiding deel uitmaken.

Kunst

Tilburg biedt een zeer compleet pakket aan voorzieningen met betrekking tot de beeldende kunst en vormgeving. De stad heeft een aantal galeries, twee experimentele expositiepodia, telt meer dan zeshonderd beeldend kunstenaars en heeft natuurlijk het museum De Pont en het Nederlands Textielmuseum (NTM). De Pont biedt collecties hedendaagse kunst van internationaal formaat, is inmiddels uitgebreid met een auditorium en heeft onlangs een nieuwe zaal ingericht waar vooral Tilburgse kunstenaars worden getoond. Het NTM heeft niet alleen een uitgebreide collectie, maar is tevens een museum in bedrijf; ontwerpers en kunstenaars maken hun pro-

Bezoekersaantallen Midden-Brabantse attracties	
Attractie	2004
De Efteling	3.253.000
Safaripark Beekse Bergen	520.000
Musea	
De Pont	46.154
Nederlands Textielmuseum	45.550
Natuurmuseum Brabant	40.464
Scryption	12.109
Evenementen	
Tilburge Kermis	1.090.000
SNS MariVin	150.000
TV Home digitaal Festival vh Levenslied	125.000
Tilburg Wijnstad / Culinaire	125.000
Meimarkt	110.000
BD Tilburg Ten Miles	70.000
Festival Mundial	50.000
Podia kunsten	
013	190.000
Schouwburg	114.800
Concertzaal	41.200
Paradox	27.500
Bron: Gemeente Tilburg	

Jachthaven in Woudrichem

Terecht op de monumentenlijst!

ducten in het museum, waarbij ze worden geholpen door gespecialiseerde medewerkers. Het NTM krijgt een nieuwe entree, een Europese Werkplaats en een bedrijfsverzamelgebouw.

Op het gebied van kunst in de openbare ruimte is de gemeente Tilburg een aantal jaren geleden gestart met een nieuw beleid: Kunstenplan Openbare Ruimten Tilburg (KORT). Dit beleidsplan vormt het nieuwe kader voor de realisatie van kunstprojecten in het publieke domein voor de periode 2002-2010. Daarnaast kent Tilburg een traditioneel sterk amateursveld, dat wordt gesteund door de Stichting Amateurskunst en heeft de stad sinds 1 januari 2004 het project stadsMuseum, dat nog geen eigen vestiging heeft. De Nota-Cultuur 2005-2010 vormt de grondslag voor een reeks van investeringen die het gemeentebestuur de komende jaren wil gaan doen om de stad te schetsen en te onderscheiden in zijn verschillende cultuurkwartieren: Veemarktkwartier, Goirkekwartier, Kunstcluster en de Spoorzone.

Muzieksector

Deze sector is in Tilburg omvangrijk en gevarieerd. De hedendaagse muziek, die in de stad een belangrijke plaats inneemt, heeft met de opening van het popcentrum 013 een sterk eigen podium gekregen. Met de komst van dit poppodium heeft Tilburg zich letterlijk op de kaart gezet.

Liefhebbers van Jazz en geïmproviseerde muziek kunnen terecht bij het podium Paradox, terwijl in het conservatorium met name klassieke muziek wordt geprogrammeerd.

Daarnaast beschikt Tilburg over de enige Rockacademie van Fontys Hogescholen van Europa. Deze opleiding maakt het mogelijk om in Nederland zelfstandig een baan in de popwereld te vinden

Evenementen

Tilburg is uitgegroeid tot een evenementenstad. Bekend zijn onder andere de evenementen, Festival Mundial waar artiesten uit de hele wereld optreden, Tilburg Wijnstad / Tilburg Culinaire, de Meimarkt, de Tilburg Ten Miles, Festipet Straattheater en het Groot Festival van het Levenslied. Het mooiste symbool dat Tilburg typeert is de Tilburgse Kermis. Deze slingert in de zomer tien dagen lang door de binnenstad. Voeg deze evenementen bij de vele café's en restaurants en dat maakt Tilburg tot een uitgaansstad.

'Openbare kunst' op het Korvelplein

The fine art of Musical instruments wordt gedoceerd aan Fontys Hogescholen

Kunst op 'verborgen' plekjes

Eigen collectie. Kunstenaar: A. Lier van Hest